

ดำเนินงานร่วมกับเครือข่าย ตั้งแต่การจัดทำมาตรฐานศูนย์เด็กเล็กน่ายู่ร่วมกับกรมต่างๆ ได้แก่ กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กรมการศาสนา กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และกรมพัฒนาชุมชน เป็นต้น และดำเนินการพัฒนาศูนย์เด็กเล็กให้ได้มาตรฐาน

ศูนย์เด็กเล็กน่ายู่ที่ประสบความสำเร็จและยั่งยืน เป็นผลจากความร่วมมือในทุกระดับ ตั้งแต่ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้ดูแลเด็ก บุคลากรจากหลากหลายสาขาที่เกี่ยวข้องได้ร่วมกันทุ่มเทแรงกายแรงใจและสนับสนุนงบประมาณหรือการบริจาคเพื่อการพัฒนา ทั้งในส่วนของโครงสร้าง การส่งเสริมสุขภาพและพัฒนาการของเด็ก ซึ่งทำให้เด็กได้รับการดูแล คัดกรองให้ดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างปลอดภัย มีสุขอนามัยดี

สำนักอนามัยสิ่งแวดล้อม
กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข
ถ.ติวานนท์ อ.เมือง จ.นนทบุรี

ชำระค่าฝากส่งเป็นรายเดือน
ใบอนุญาตเลขที่ 44/2552
ปนผ. กระทรวงสาธารณสุข

สถานการณ์ อนามัยสิ่งแวดล้อม

<http://env.anamai.moph.go.th>

ปีที่ 2 ฉบับที่ 5 มิถุนายน - กรกฎาคม 2552
Vol. 2 No. 5 June - July 2009

สถานการณ์ ศูนย์เด็กเล็กน่ายุ

โดย กลุ่มพัฒนาอนามัยสิ่งแวดล้อมชุมชนและเมือง
สำนักอนามัยสิ่งแวดล้อม กรมอนามัย

การพัฒนาเด็กปฐมวัย เป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาประชากรที่ส่งผลต่อการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน เนื่องจากเด็กปฐมวัยมีการพัฒนาทางด้านต่าง ๆ สูงสุด ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และสังคม เด็กปฐมวัยจึงจำเป็นต้องได้รับการเลี้ยงดูและส่งเสริมทุกด้านอย่างเหมาะสมจากบุคคลที่เกี่ยวข้องตั้งแต่ในครอบครัว ศูนย์เด็กเล็ก โรงเรียน ชุมชน สังคม รวมทั้งหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน หรืออาจกล่าวได้ว่า การพัฒนาเด็กปฐมวัย คือ การกิจและความรับผิดชอบร่วมกันของทุกคนในสังคม

ปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อเด็กปฐมวัยสูงสุด คือ การอบรมเลี้ยงดูเด็ก การศึกษาของพ่อแม่ รายได้ของครอบครัว และจำนวนบุตรที่มี

ชีวิตอยู่ ปัจจุบันสภาพสังคมไทยได้เปลี่ยนจากสังคมเกษตรกรรมเป็นสังคมอุตสาหกรรม วิถีชีวิตของคนในสังคมเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น พ่อ แม่ ประกอบอาชีพนอกบ้าน ดังนั้นศูนย์เด็กเล็กจึงเป็นสถานเลี้ยงดูเด็กแห่งที่สอง รองจากพ่อ แม่ และญาติ

ข้อมูลพื้นฐานเด็กปฐมวัยของไทย

จากรายงานสถิติจำนวนประชากรเมื่อปี 2550 โดยสำนักบริหารการทะเบียน พบว่าประชากรทั้งประเทศจำนวน 62,828,706 คน เป็นเด็กอายุ 0-6 ปี จำนวน 4,721,682 คน คิดเป็นร้อยละ 7.5 ของจำนวนประชากรทั้งประเทศ นอกจากนี้ยังพบว่า เด็กอายุระหว่าง 2 ½ - 5 ขวบ อยู่ในศูนย์เด็กเล็กทุกสังกัด ประมาณ 942,583 คน (ร้อยละ 36.8) ส่วนกลุ่มเด็กเล็กอายุน้อยกว่า 2 ขวบครึ่ง ส่วนใหญ่ได้รับการเลี้ยงดูโดยครอบครัว ญาติ และเพื่อนบ้านซึ่งอยู่ในชุมชน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ ปี 2550)

ความหมายของ ศูนย์เด็กเล็กน่ายุ หมายถึง ศูนย์เด็กเล็กหรือศูนย์เลี้ยงดูเด็กทุกสังกัดของภาครัฐและเอกชน รวมทั้งที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดตั้งขึ้นและที่รับถ่ายโอนมาภายหลัง

การปฏิรูประบบราชการ โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้สนับสนุนการดำเนินงานด้านงบประมาณและบุคลากร (ทั้งนี้ไม่รวมถึงโรงเรียนอนุบาลของรัฐและเอกชนที่รับเด็กอายุ 3-5 ปี ที่สังกัดกระทรวงศึกษาธิการและสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน) มีการพัฒนาและประเมินผ่านเกณฑ์มาตรฐานศูนย์เด็กเล็กน่ายู่ของกรมอนามัยระดับใดระดับหนึ่ง (ระดับพื้นฐานระดับดี หรือระดับดีมาก)

ข้อมูลศูนย์เด็กเล็ก

จากการรวบรวมข้อมูลศูนย์เด็กเล็กจากหน่วยงานต่าง ๆ และการรายงานข้อมูลของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดทั่วประเทศ (สำนักงานอนามัยสิ่งแวดล้อม กรมอนามัย ปี 2552) พบว่า มีศูนย์เด็กเล็กทุกสังกัดรวมทั้งสิ้น 20,043 แห่ง มีการบริหารจัดการเป็นกลุ่มใหญ่ ๆ ดังนี้

1. ศูนย์เด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย จำนวน 17,821 แห่ง
2. ศูนย์เด็กเล็กสังกัดกระทรวงสาธารณสุข จำนวน 58 แห่ง
3. ศูนย์เด็กเล็กสังกัดกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (สถานรับเลี้ยงเด็กเอกชน) จำนวน 1,663 แห่ง
4. ศูนย์เด็กเล็กสังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 328 แห่ง
5. ศูนย์เด็กเล็กสังกัดกระทรวงกลาโหม

จำนวน 104 แห่ง (กองทัพบก 88 แห่ง กองทัพเรือ 16 แห่ง)

6. ศูนย์เด็กเล็กสังกัดกระทรวงแรงงาน จำนวน 69 แห่ง (สถานรับเลี้ยงเด็กในรัฐวิสาหกิจ 6 แห่ง สถานรับเลี้ยงเด็กในสถานประกอบกิจการ 63 แห่ง)

จากการสำรวจเกี่ยวกับการดำเนินงานศูนย์เด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า ศูนย์เด็กเล็กมีของเล่นไม่เพียงพอกับจำนวนเด็ก ร้อยละ 40 ของเล่นที่มีอยู่สภาพชำรุด รอยการซ่อมแซม ร้อยละ 37 ห้องน้ำ-ห้องส้วมเก่า สภาพชำรุด ร้อยละ 24 มีศูนย์เด็กเล็กที่ไม่สามารถจัดหาที่นอนให้เด็กนอน ร้อยละ 3.8 ปัญหาที่พบบ่อยที่สุดในศูนย์เด็กเล็ก คือ การพลัดตกหกล้ม ร้อยละ 37.5 และเกิดอุบัติเหตุจากเครื่องเล่นสนาม ร้อยละ 28.6 ด้านสุขภาพและพัฒนาการ มีเด็กฟันผุ ร้อยละ 92 ไม่จัดกิจกรรมแปรงฟันหลังอาหารกลางวัน ร้อยละ 2.4 ไม่มีการประเมินพัฒนาการเด็ก ร้อยละ 6 มีหนังสือนิทานไม่เพียงพอ ร้อยละ 60 จัดกิจกรรมเล่นนิทานให้เด็กฟังทุกวัน ร้อยละ 35.6 ในด้านผู้ดูแลเด็ก พบว่า ขาดขวัญและกำลังใจในการทำงาน ร้อยละ 51 ขาดความรู้และทักษะในการเลี้ยงดูเด็ก ร้อยละ 34 (สำนักงานอนามัยสิ่งแวดล้อม กรมอนามัย ปี 2547)

จากการสำรวจพัฒนาการและการเจริญเติบโตของเด็กปฐมวัย พบว่า เด็กปฐมวัยมีพัฒนาการรวมปกติ ร้อยละ 67.7 ซึ่งลดลงจากการสำรวจ

ในปี พ.ศ. 2547 จากการประเมินภาวะโภชนาการ โดยใช้น้ำหนักเทียบกับอายุ พบเด็กมีน้ำหนักน้อยกว่าเกณฑ์ ร้อยละ 7.6 ส่วนสูงเทียบกับอายุ พบเด็กเตี้ย ร้อยละ 13.1 และน้ำหนักเทียบกับส่วนสูง พบเด็กผอม ร้อยละ 6.6 เมื่อเปรียบเทียบกับผลการสำรวจในปี พ.ศ. 2547 พบว่าเด็กมีน้ำหนักน้อยกว่าเกณฑ์เตี้ย ผอม เพิ่มขึ้น ซึ่งข้อมูลดังกล่าวมีผลกระทบต่อการพัฒนาสติปัญญาของเด็กไทยในอนาคต (สำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย ปี 2550)

การดำเนินงานโครงการศูนย์เด็กเล็กน่าน้อย

ตั้งแต่ปี 2546 จนถึงปัจจุบัน (ข้อมูล ณ วันที่ 30 กันยายน 2551) พบว่ามีศูนย์เด็กเล็กที่พัฒนาได้มาตรฐานศูนย์เด็กเล็กน่าน้อยของกรมอนามัยรวมทั้งสิ้น 15,299 แห่ง (ร้อยละ 88.01) ผ่านเกณฑ์ระดับดี และดีมาก รวม 8,606 แห่ง (ร้อยละ 49.92) มีศูนย์เรียนรู้ชุมชนเพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย จำนวน 76 แห่ง และในปี 2551 กรมอนามัย ได้จัดการประกวดศูนย์เด็กเล็กน่าน้อยยอดเยี่ยมระดับประเทศขึ้น โดยแบ่งเป็นสังกัดเทศบาลและอบต. มีศูนย์อนามัยที่ 1-12 และสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดร่วมดำเนินการ ผลการประกวดได้ศูนย์เด็กเล็กน่าน้อยยอดเยี่ยมระดับประเทศ 6 แห่ง ระดับเขต 24 แห่ง และระดับจังหวัด 150 แห่ง ซึ่งศูนย์เด็กเล็กเหล่านี้จะเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับศูนย์เด็กเล็กแห่งอื่นๆ และเกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาสู่เพื่อนร่วมวงการอันจะนำไปสู่การพัฒนาศูนย์เด็กเล็กน่าน้อยทั่วประเทศอย่างยั่งยืนต่อไป

ความร่วมมือในการพัฒนาศูนย์เด็กเล็ก

ผู้บริหารกรมอนามัยมีนโยบายที่ชัดเจนในการพัฒนาเด็กปฐมวัยและสนับสนุนให้ศูนย์เด็กเล็กมีการพัฒนาเข้าสู่มาตรฐานของกรมอนามัย มีเครือข่ายในการดำเนินงานของหน่วยงานสาธารณสุข เช่น ศูนย์อนามัยที่ 1 - 12 สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ สถานีอนามัยทั่วประเทศ โรงพยาบาล หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเชื่อมต่อให้การสนับสนุนทั้งทางด้านวิชาการ การส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อมกับศูนย์เด็กเล็ก นอกจากนี้ยังได้นำหลักการและแนวคิดการดำเนินงานเมื่องน่าน้อยมาเป็นกรอบการดำเนินงานศูนย์เด็กเล็กน่าน้อย เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งในการขับเคลื่อนให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

การพัฒนาเด็กปฐมวัยในศูนย์เด็กเล็กเป็นการเตรียมความพร้อมด้านสุขภาพทางกาย ใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา รวมทั้งคุณธรรมและจริยธรรม เพื่อเข้าสู่วัยเรียนในโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพต่อไป

สิ่งที่เรียนรู้จากโครงการ (Lessons Learned)

การดำเนินงานโครงการศูนย์เด็กเล็กน่าน้อยไม่สามารถทำได้สำเร็จโดยใครหรือหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง แต่ต้องทำงานอย่างบูรณาการร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งกรมอนามัยได้